

ŚRODKI STYLISTYCZNE

ŚRODKI POETYCKIE

ŚRODKI ARTYSTYCZNEGO WYRAZU

(z takimi określeniami możesz spotkać się w zadaniach z języka polskiego)

ŚRODKI STYLISTYCZNE:

- to elementy języka, które mają na celu pobudzenie wyobraźni odbiorcy i wywołanie określonych emocji;
- pozwalają w sposób sugestywny i oryginalny wyrażać myśli i uczucia nadawcy;
- rzadko występują w języku codziennym;
- spotyka się je najczęściej w literaturze, głównie w poezji.

PODZIAŁ ŚRODKÓW POETYCKICH:

LEKSYKALNE	SKŁADNIOWE	SŁOWOTWÓRCZE	FONETYCZNE
PORÓWNANIE	APOSTROFA	ZDROBNIENIE	ONOMATOPEJA (WYRAZ DŹWIĘKONAŚLADO WCZY)
PRZENOŚNIA	POWTÓRZENIE	ZGRUBIENIE	RYTM
EPITET	REFREN	NEOLOGIZM	RYM

EPITET:

- wyraz będący określeniem rzeczownika, wyrażony najczęściej przymiotnikiem, rzadziej rzeczownikiem, np.:
- delikatna dłoń,
- wesoły kotek,
- szalone lata.

FUNKCJE EPITETU:

- uwydatnia cechy przedmiotów i osób;
- uplastycznia obraz poetycki;
- współtworzy styl wypowiedzi;
- wzbogaca wypowiedź.

PORÓWNANIE, czyli:

- **zestawienie ze sobą dwóch przedmiotów, zjawisk lub osób ze względu na pewną, wspólną ich cechę.**
- **uwydatnienie jakiejś właściwości opisywanego zjawiska poprzez wskazanie na jego podobieństwo do innego zjawiska.**

ŁĄCZNIKI WYKORZYSTYWANE W PORÓWNANIACH:

jak

jako

jakby

jak gdyby

niby

ni to

na kształt

niczym

PORÓWNANIE (przykłady):

pracowity jak mrówka

oczy niczym gwiazdy

chmura na kształt baranka

PRZENOŚNIA (METAFORA):

- **zestawienie wyrazów, które osobno znaczą co innego, a w połączeniu nabierają nowego znaczenia.**

RODZAJE METAFOR:

- **OŻYWIENIE (ANIMIZACJA)**

Przypisywanie przedmiotom martwym, zjawiskom natury lub pojęciom abstrakcyjnym właściwości żywych istot, np.:

nadzieja umarła, komórka mi zdycha, przebiegła mi przez głowę pewna myśl, gryzło go sumienie.

- **UOSOBNIENIE (PERSONIFIKACJA)**

Polega na przypisaniu cech ludzkich czemuś co człowiekiem nie jest (przedmiotom, zjawiskom, roślinom, zwierzętom, czy pojęciom abstrakcyjnym), np.:

dumny kościół, wstaje dzień, zwariowany rok, słońce uśmiechało się, niebo płacze, dęby stanęły na baczność.

- **OKSYMORON**

Zestawienie wyrazów o przeciwstawnym znaczeniu, (zwykle rzeczownik z przymiotnikiem lub czasownik z przysłówkiem) np.:

zimny ogień, gorzka słodycz, ciepłe lody, spieszyć się powoli.

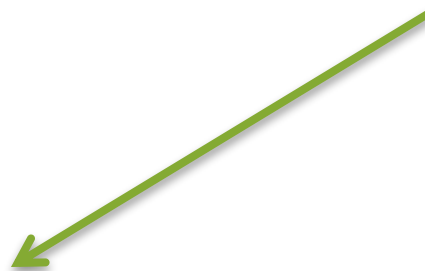
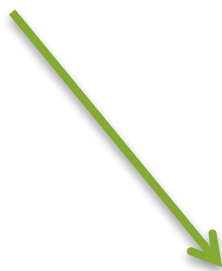
JAK POWSTAJE METAFORA?

parasol

lampa

Parasol lampy

SKŁADNIOWE ŚRODKI POETYCKIE

- **Celowy dobór wyrazów w zdaniu, typów i rozmiarów zdań oraz sposobów ich powiązań w celu osiągnięcia zamierzonej ekspresji wypowiedzi.**

APOSTROFA

- **Bezpośredni zwrot do osoby, uosobionych pojęć lub rzeczy. Często występuje w przemówieniach.**

np.

„Litwo, Ojczyzno moja”

(Adam Mickiewicz)

POWTÓRZENIE

- **Polega na powtarzaniu tego samego elementu językowego w celu nadania mu większego znaczenia czy rytmizacji w utworze.**

Przykład:

„Zieleń, zieleń, coraz więcej zieleni i przestrzeni”.

REFREN

Powtarzająca się strofa, wers lub jego część.

Np.

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz...

SŁOWOTWÓRCZE ŚRODKI POETYCKIE

**Celowy dobór takich form
słowotwórczych wypowiedzi,
które nadają jej zamierzony efekt
znaczeniowy i emocjonalny.**

ZDROBNIENIA

Wyrazy o dodatnim zabarwieniu uczuciowym.

Poprzez zdrobnienia autorzy najczęściej wyrażają sympatię do opisywanych osób czy zjawisk lub traktują je w sposób żartobliwy, np.:

kwiatuszki pachnące

paluszki dziecka

ZGRUBIENIA

Wyrazy o ujemnym zabarwieniu emocjonalnym.

Autorzy, stosując zgrubienia, wyrażają często niechęć czy pogardliwy stosunek do opisywanych rzeczy czy osób, np.:

wielkie buciory

leniwy kocur

NEOLGOIZMY

Nowy wyraz utworzony, aby nazwać nieznany wcześniej przedmiot czy sytuację lub osiągnąć efekt artystyczny w utworze poetyckim.

np.

Pamiętam ów ruchliwie rozbłyškany szron
I śniegu ociążałe w gałęziach **nawiesie**,
I jego nieustanny z drzew na ziemię **zron**,
I uczucie, że w słońcu razem z śniegiem skrzę się.

"Łąka" Śnieg - Bolesław Leśmian

FONETYCZNE ŚRODKI STYLISTYCZNE

Celowy dobór wyrazów w zdaniu lub głosek w wyrazach, aby tworzyły dla ucha dźwięczną całość.

Najczęściej za pomocą brzmień głoskowych pisarze starają się oddać głosy i dźwięki, towarzyszące opisywanym zjawiskom przyrody.

WYRAZY DŹWIĘKONAŚLADOWCZE (ONOMATOPEJE)

Zabieg imitujący różne zjawiska akustyczne za pomocą dźwięków mowy. Występuje także w języku potocznym w postaci wykrzykników dźwiękonaśladowczych imitujących głosy zwierząt: *miau, hau-hau, kukuryku,*;

- różne odgłosy: *bum! bęc!* oraz innych części mowy,
- czasowników typu: *terkotać, mlaskać, łopotać, zgrzytać*
- czy rzeczowników typu: *łomot, huk, grzechotka, gwizdek, chlupot.*

RYTM

Występująca w utworach literackich powtarzalność sylab w poszczególnych wersach i sposób rozłożenia akcentów wyrazowych.

RYM

**Całkowita lub częściowa zgodność
brzmieniowa zakończeń ostatnich
wyrazów w wersie.**

Np.

*O, cóż jest piękniejszego niż wysokie **drzewa**, (a)*

*W brązie zachodu kute wieczornym **promieniem**, (b)*

*Nad wodą, co się pawich barw blaskiem **rozlewa**, (a)*

*Pogłębiona odbitych konarów **sklepieniem**. (b)*

Leopold Staff, "Wysokie drzewa"